

AKTUALITA

Nové indície Sb mineralizácie vo vrchoch Tríbeč

STANISLAV POLÁK, PETER HANAS

Новые индиции сурьмяной минерализации в горах Трибеча

Кроме одного минералогического проявления гидромеиту с антимонитом не было в горах Трибеча до сих пор известны индиции сурьмяной минерализации. В настоящее время расширенные геохимические поиски позволили определить пять новых частичных территорий с прогнозами сурьмяной минерализации как основы для детальных поисков. На одной из них были установлены уже и обломки жильного материала со сурьмяной минерализацией.

New indices of antimony mineralization in the Tríbeč Mts.

With the exception of a single mineralogical occurrence of hydroromeite — antimonite mineralization, no antimony ores were known to occur hitherto in the Tríbeč Mts. (south-western part of Central Slovakia). Recent extensive geochemical prospecting led to the discovery of five areas where this kind of mineralization could be prognostically assessed as a base for more detailed prospection work. Fragments of quartz gangue together with antimony ores have been already found in one of these areas.

Vo vrchoch Tríbeč sa doteraz evidoval jediný mineralogický výskyt Sb mineralizácie známy pod označením Malá Lehota, Rajnohová štál, okr. Žiar nad Hronom (pozri obr. 1). Ide o väčšie lúčovité agregáty antimonitu viac-menej úplne pseudomorfované hydroromeitom. Vystupujú v lokálnej partii silicifikovaného triasového dolomitu v jednej z tunajších príležitostných ťažobní. Ale ukázalo sa, že táto Sb mineralizácia nie je konštantným sprievodcom obdobných silicifikovaných partii v širšom okolí.

Až donedávna jeden z autorov tohto príspevku evidoval aj výrazný obsah Sb v limonitoch okolo dnes zaniknutej samoty Brezová v katastri obce Veľké Uherce, okr. Topoľčany. Najnovšie analýzy materiálov zo starých kutacích jám úplne narušili predstavu podľa starších analýz (do 0,51 ‰ Sb) a pre radili tento problematický výskyt do kate-

górie As mineralizácie (novozistený obsah 1,92 ‰ As iba 0,079 ‰ Sb), aj keď na jeho periférii sú teraz známe aj ďalšie indície Sb mineralizácie (pozri v ďalšom).

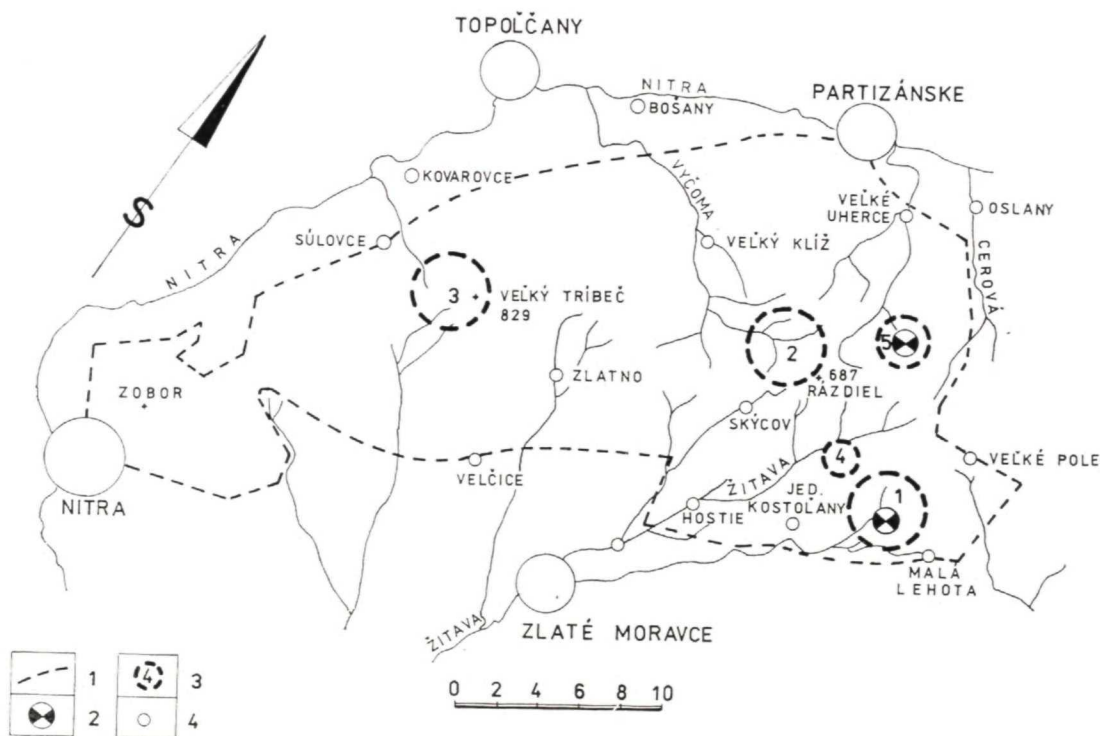
Prekvapujúco nové výsledky priniesol prieskum celých vrchov pomocou analýz jemných náplavov hydrosiete. Ukázalo sa, že okrem ojedinelého azda náhodne zvýšeného obsahu Sb tu aj vo väčších areáloch sú anomálne hodnoty, aj keď relatívne prevažne nižšie ako napr. v Malých Karpatoch alebo v Považskom Inovci. Systematická rekognoskácia jedného z týchto čiastkových anomálnych povodí (Hostie, Hlboká dolina-východ) viedla k zisteniu ojedinelých úlomkov sivočierneho kremeňa s obsahom 0,62 ‰ Sb (z toho 0,32 ‰ Sb oxidické), 0,072 ‰ As a 0,16 ppm Au. Tým sa čiastočne potvrdila realnosť niektorých anomálií a prípadná možnosť zistiť neznáme Sb zrudnenia.

Najvýraznejšie anomálne terény možno stručne charakterizovať takto:

1. *Malá Lehota, Rajnohový štál*: zvýšený obsah Sb v povodí potoka Žitavica sa neviete iba na bezprostredné denundačné územie okolo starého výskytu Sb minerálov, ale aj na širší terén smerom na S a SZ. Zrejme to hovorí o väčšom plošnom rozptyle Sb mineralizácie možno aj mimo územia budovaného triasovými dolomitmi krížňanskej jednotky. Pozornosť si zasluhujú aj niektoré indicie na prítokoch riečky Žitavy z oblasti východne od Jedľových Kostolian.

V súčasnosti zbierané úlomky silicifikovaného dolomitu sú už bez viditeľného Sb zrudnenia a s nízkym obsahom As (do 0,05 ‰), ale s prekvapujúcim obsahom zlata od 0,14 do 0,20 ppm. V tesnej blízkosti dolomitových odkryvov badať aj úlomky neovulkanických hornín, ktoré naznačujú možnú genetickú spätosť mineralizácie s týmto vulkanizmom.

2. *Skýcov — Veľký Klíž*: relatívne najvyššie anomálne hodnoty sú známe z vrchnej časti potoka Vyčoma v Uhrovskej doline, a najmä jeho prítokov od obce Skýcov

Obr. 1. Nové terény s prognózou Sb mineralizácie vo vrchoch Trábeč. 1 — kontúry vrchov Trábeč, 2 — známe staršie výskytu s Sb mineralizáciou, 3 — nové prognózne terény (1 = Malá Lehota, Rajnohový štál, 2 = Skýcov — Veľký Klíž, 3 — kóta Veľký Trábeč, 4 = Hostie, Hlboká dolina-východ, 5 = Veľké Uherce, terén Brezová), 4 — významnejšie mestá a obce

Fig. 1. New prognostic areas of antimony mineralization in the Trábeč Mts. 1 — contours of the range, 2 — known older occurrences of antimony mineralization, 3 — new prognostic terranes (1 — Malá Lehota, Rajnohový štál, 2 — Skýcov — Veľký Klíž, 3 — elevation point of the Veľký Trábeč Mts., 4 — Hostie, Hlboká dolina valley — east, 5 — Veľké Uherce, Brezová terrane), 4 — towns and villages

a od kóty Razdiel (pod cestou Zlaté Moravce — Skýcov — Partizánske). V hlavnom toku Uhrovskej doliny sa oproti týmto prítokom objavuje pokles obsahu Sb v jemných náplavoch, vyvolaný azda „zriedením“ prítokmi z iných častí terénu.

Pôvod obsahu Sb možno hľadať v území s výskytom permu, v ktorom sa uvedené prítoky začínajú, alebo ich zdroj leží až vo vyššie položenom kryštaliniku kóty Razdiel (687 m), ktorého delúvium je gravitačne znášané do povodia Vyčomy. Miestami sa v tomto čiastkovom teréne objavuje aj istá korelácia Sb voči Cu a Ni.

3. Kóta Veľký Tribeč: obdobnú situáciu ako v predchádzajúcom prípade vidno aj na západných a východných svahoch kulminantných vrchov Veľký Tribeč (829 m), najmä v horných častiach potoka povýše obce Súľovce a Kovarce a Čerešňového potoka v katastri obce Veľčice v južnej strane vrchov. Na rozdiel od predchádzajúcich anomálnych terénov tu ide o územie budované granitmi, ináč zo stránky rudnej mineralizácie (s výnimkou indícií zlata) temer úplne sterilnými.

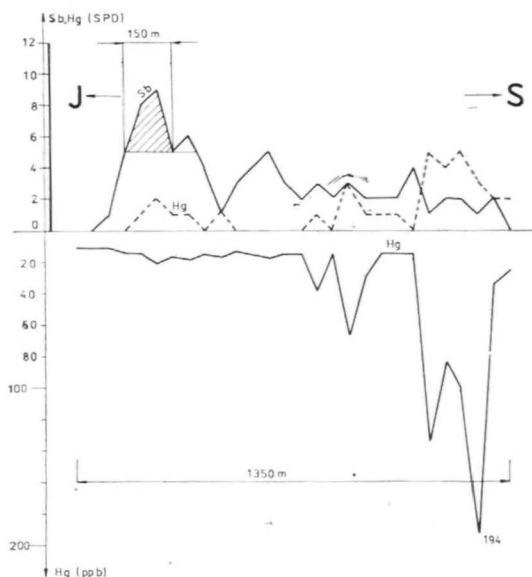
4. Hostie, Hlboká dolina-východ: v malom prítoku pri háj. Hlboká dolina je známy vyšší obsah Sb v jedinej vzorke; navyše sa tu v niektorých vzorkách objavil nápadný obsah As (do 3 SPD) a v šliachoch bol vyryžovaný aj arzenopyrit. Už spomenutý objav úlomkov kremeňovej žiloviny s obsahom Sb ukazuje na istú prognóznú cenu aj takejto anomálie podradnej rozlohy a intenzity. Erodovalý terén budujú horniny kryštalinika (prevláda rula a migmatit) a v najvrchnejšej časti perm a kremenec qT₁.

5. Veľké Uherce, terén Brezová: Pri orientačnej pôdno-metalometrickej rekognoskácii terénu so západnými prítokmi potoka Cerová, kde sa zistila rumelková aureola, ktorú potvrdil aj obsah Hg v jemných náplavoch, profil IMM-330-359 (pozri obr. 2) zistil okrem anomálie Hg aj výraznú neznámu anomáliu Sb nekoincidujúcu s anomáliou Hg. Okolité terén je budovaný karpatským keuprom s polohami dolomitov. V tomto teréne leží už spomenutý výskyt limonitov s As ± Sb. Prognóznú cenu tohto čiastkového terénu zvýrazňuje aj zistený anomálny obsah Sb v potokoch, ktoré drénujú západnú stranu terénu.

Pre úplnosť ešte treba azda uviesť, že nysystematické litogeochemické vyhladávanie najmä v okolí Veľkého Poľa nás upozornilo na rad hornín s istým zvýšením obsahu Sb (kremenec, dolomit, vápenec obalovej a križňanskej jednotky). V dvoch prípadoch neznámych starých drobných kutacích diel musíme dokonca pripustiť, že naši predchodcovia takúto Sb-mineralizáciu azda aj vizuálne zistili (napr. v štolni Trubiánsky na Veľkom Polí).

Záverom možno konštatovať, že s výnimkou čiastkového terénu čís. 4 sa všetky ostatné prognózne územia sústreďujú do severovýchodnej polovice vrchov (razdielska časť), teda do územia s podstatne litologicky pestrjšou paletou hornín (od kryštalinika cez perm až po styk mezozoika s neovulkanitmi) a tektonicky komplikovanejšou stavbou. Práve blízkosť neovulkanitov (často aj vo forme dajkovitých telies v mezozoických horninách) signalizuje možnosť ich istej kauzálnej spojitosti s Sb mineralizáciou, príp. sprevádzanou aj As a Hg. Ale nemožno vylúčiť, že najmä v teréne budovanom prevažne kryštalinikom a permom môže ísť aj o komplexnú Sb-Pb-Cu a prípadne Ag mineralizáciu (napr. v okolí Skýcova).

Geologický prieskum
Bratislava

Obr. 2. Veľké Uherce, terén Brezová: pôdno-metalometrický profil IMM 330—359 (krok odberu vzoriek 50 m)

Fig. 2. Veľké Uherce, Brezová terrane, the IMM 330—359 soil sampling profile (sample distance 50 m)